

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОГО» СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній роботі проведено дослідження щодо рейтингу України у світовому виробництві екологічно чистої продукції; виявлено проблеми та фактори, що гальмують процес розвитку «зеленого» сільського господарства; окреслено перспективи розвитку органічного виробництва та доцільність збільшення його масштабів.

Ключові слова: «зелена» економіка, органічне сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарські землі з органічним статусом, оператори органічного ринку, органічна продукція, екологічно безпечна продукція.

Abstract

In this work the research on the rating of Ukraine in the world production of environmentally friendly products is conducted; problems and factors hindering the process of development of “green” agriculture have been identified; outlines the prospects for the development of organic production and the feasibility of increasing its scale.

Keywords: green economy, organic farming, organic land, organic market operators, organic produce, environmentally friendly produce.

Вступ

На початку ХХІ століття більшість промислово розвинених країн світу зіткнулися з екологічними проблемами, які примусили зробити вибір: або продовжувати виснаження та забруднення природних ресурсів, або обрати шлях, який би як задовольняв сьогоденні потреби, так і враховував потреби майбутніх поколінь. У результаті представники світового співтовариства узгодили впровадження нової концепції «сталого розвитку» – так званої зеленої економіки.

Згідно з трактуваннями аналітиків UNEP (United Nations Environment Programme) зелена економіка - економіка, яка сприяє підвищенню добробуту людей і зміцненню соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для довкілля та дефіциту екологічних ресурсів [1].

Результати дослідження

Найперспективнішою галуззю первинного сектору економіки України є сільське господарство. Близько 40 % території України становлять потенційно родючі чорноземні ґрунти в лісостеповій і степовій природних зонах у центрі, на півдні та сході країни. Зважаючи на досить високий вміст гумусу (4-9 %) та суглинковий механічний склад, чорноземи забезпечують високу родючість, особливо зернових і олійних культур. Полив, оранка, внесення добрив та інші агротехнічні заходи

дозволяють суттєво підвищити врожайність сільськогосподарських культур, а повноцінне використання виробничого потенціалу – збільшити їх обсяги та мінімізувати ресурсні затрати.

Враховуючи наявність вигідного географічного положення, сприятливих кліматичних умов та родючих ґрунтів, органічне сільське господарство може стати локомотивом реформування економіки України відповідно до світових стандартів, зокрема екологічних.

Органічне землеробство (виробництво) можна визначити як систему сільськогосподарського менеджменту агроєкосистем, що ґрунтується на максимальному використанні біологічних чинників підвищення родючості ґрунтів, агротехнологічних заходів захисту рослин, а також на виконанні комплексу інших заходів, що забезпечують екологічно-, соціально- та економічно доцільне виробництво сільськогосподарської продукції й сировини [2]. Оптимізація витрат замість максимізації виходу продукції є його принциповою відмінністю від традиційного сільського господарства.

Характерним показником розвитку органічного сільського господарства є розміри органічних площ під сільськогосподарськими культурами. За даними Дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL) та Міжнародної федерації органічних сільськогосподарських рухів (IFOAM) Україна у світовому рейтингу посідає 20 місце із площею органічних сільськогосподарських земель 381172 га (у тому числі площа земель з органічним статусом становить 289552 га, а площа земель перехідного періоду – 91620 га), що складає близько 1% від загальної площі сільськогосподарських угідь. Цей показник є одним з найнижчих в Європі.

До основних проблем інституційного та правового характеру, що заважають становленню та розвитку органічного виробництва в Україні слід віднести:

- відсутність належної законодавчої й нормативної бази;
- відсутність ефективної національної системи сертифікації та контролю органічних господарств і виробленої ними продукції;
- відсутність відповідної внутрішньої інфраструктури (асоціацій/спілок/осередків виробників органічної продукції);
- відсутність державної підтримки забезпечення доступу на зовнішні ринки органічної продукції;
- відсутність належного інформаційного забезпечення (популяризація технологій органічного землеробства, екологічна освіта населення та виробників сільськогосподарської продукції, консультаційна підтримка виробників, спеціалізовані тренінги для керівників і працівників господарств).

До соціально-психологічних проблем запровадження технологій органічного землеробства в Україні слід віднести низький рівень обізнаності населення та виробників щодо органічного землеробства (розуміння головних ознак й особливостей цих технологій, переваг їх використання та можливих проблем під час запровадження).

Другою вагомою проблемою є низький рівень екологічної свідомості населення (насамперед сільського) та низька технологічна культура сільськогосподарського виробництва всіх рівнів – від особистого селянського господарства до великих аграрних об'єднань. До цієї групи проблем слід віднести відсутність відповідних навчальних курсів з теорії та практики ведення органічного землеробства в навчальних закладах різних рівнів акредитації.

На разі серед суспільства спостерігається відсутність бажання подолати стійкі стереотипи, що склалися за тривалий період інтенсифікації сільського господарства, та низький рівень інноваційної активності менеджерів та державних управлінських структур [3].

Рентабельність «органічного» бізнесу в усьому світі залежить від рівня державної підтримки. У ЄС виробники можуть дозволити собі тримати ціни на відносно низькому рівні – у Європі органічні

продукти дорожче звичайних на 20-40 %, а без державних дотацій ціни були б вищими мінімум удвічі. В Україні ситуація інакша: споживання органічної продукції можуть дозволити собі споживачі з вищим від середнього рівнем доходу.

Державна підтримка та стимулювання «зеленого» господарства в Україні може бути реалізована через фінансову забезпечення, пільгове оподаткування, підвищення розміру доплат до закупівельної ціни, пільгові ціни на послуги і засоби виробництва, державне страхування, популяризацію органічної продукції серед виробників і споживачів, створення розгалуженої інфраструктури ринку органічних продуктів.

Для удосконалення й нарощування виробництва органічної продукції уже сертифікованими операторами органічного ринку та заохочення й підтримки нових підприємств необхідно удосконалити нормативно-правову базу щодо виробництва органічної продукції та її сертифікації відповідно до вимог європейських стандартів.

Пріоритетним напрямком розвитку «зеленого» господарства в Україні є орієнтація органічної продукції на експорт. Головним експортним ринком для українських органічних продуктів виступають країни Європейського Союзу. За останніми даними, експорт органічної продукції втричі більше у вартісному вимірі за внутрішній споживчий ринок в Україні (99 млн євро і 29,4 млн євро відповідно) [4].

Найслабше місце вітчизняного сільського господарства – розвал села – можна перетворити на його головну конкурентну перевагу. Формування «нового» села має відбуватися з чіткою орієнтацією сільськогосподарських підприємств на вирощування екологічно чистої (органічної) сільгосппродукції. У такий спосіб органічне сільське господарство може стати каталізатором економічного зростання національної економіки й відкрити нові стратегічні перспективи розвитку.

Висновки

Перетворення України на світовий органічний осередок можна вважати найбільш перспективною стратегією розвитку «зеленого» сільського господарства в нашій державі. Забезпечення органічного виробництва фінансовою підтримкою, інформація населення з метою популяризації органічних продуктів харчування як невід'ємної частини здорового способу життя, більш широке застосування іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок – усе це в цілому надасть можливість успішного подальшого розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Матеріали X Ювілейної Міжнародної Науково-практичної конференції «Європейський сектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток». Тези доповідей. Частина 1 – Харків: ХНУБА, 2018. – с. 233-235.
2. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін. ; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. – К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. – с. 69-73.
3. Стан і перспективи природокористування в Україні: Матеріали І-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Ужгород, 2016. – с. 78-84.
4. Україна експортує органічної продукції втричі більше за обсяги внутрішнього ринку [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2744094-ukraina-eksportue-organichnoi-produkcii-vtrici-bilse-za-obsagi-vnutrisnogo-rinku.html>.

Франчук Катерина Ігорівна – студентка групи Ек-176, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: franchukekaterina999@gmail.com

Науковий керівник: **Кравська Алла Станіславівна** – доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Franchuk Katerina Igorivna - student of EK-17b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: franchukekaterina999@gmail.com

Supervisor: ***Kraevska Alla Stanislavivna*** - Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa